De redemptoribus.

22. Imp. ANASTASIUS A. Eustachio P. P.

PEr diversas interpellationes [1] ad nos factas, comperimus quosdam alienis rebus fortunisque inhiantes [2], cessiones aliis competentium actionum in semet exponi properare [3]: hocque modo diversis personas litigatorum vexationibus afficere: cum certum sit, pro indubitatis obligationibus eos magis, quibus antea suppetebant, [jura] sua vindicare, quam ad alios ea transferre velle. Per hanc itaque legem jubemus, in posterum hujusmodi conamen inhiberi: nec enim dubium est redemptores [4] litium alienarum videri eos esse, qui tales cessiones in se confici cupiunt: ita tamen, ut si quis datis pecuniis hujusmodi subierit cessionem, usque [5] ad ipsam tantummodo solutarum pecuniarum quantitatem, & usurarum ejus actiones exercere permittatur: licet [6] instrumento cessionis, venditionis [7] nomen insertum sit: exceptis [8] scilicet cessionibus, quas inter coheredes pro actionibus hereditariis fieri contingit: & his quascunque, vel creditor, vel is qui res aliquas possidet, pro debito, seu [9] rerum apud se constitutarum munimine ac tuitione accepit: nec [10] non his quas inter legatarios, seu fideicommissarios, quibus debita, vel actiones seu res aliæ relictæ sunt, pro his fieri necesse sit. Nulla etenim tali ratione intercedente redemptor (sicuti superius declaratum est) magis existit, qui alienas pecuniis præstitis subiit actiones. Si autem per donationem [11] cessio facta est: sciant omnes hujusmodi legi locum non esse: sed antiqua jura esse servanda: ut cessiones, tam pro exceptis & specialiter enumeratis, quam aliis causis factæ seu faciendæ secundum actionum, quæcunque cessæ sunt, vel fuerint, tenorem, sine quadam imminutione obtineant.

23. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

AB Anastasio divæ memoriæ principe justissima constitutio [12] conscripta est tam humanitatis quam benevolentiæ plena: Ut ne quis alienum subeat debitum cessione in eum facta, & ne [13] amplius a debitore consequatur his, quæ præstitit cessionis auctori, exceptis quibusdam casibus, qui specialiter illa sanctione continentur. Sed cum hi qui circa lites morantur, eandem piam dispositionem in sua natura remanere minime concesserint, invenientes machinationem, ut partem quidem debiti venditionis titulo transferant in alium creditorem, reliquam autem partem [14] per coloratam cedant donationem: generaliter Anastasianæ constitutioni subvenientes, sancimus nulli licere partem quidem debiti cedere pecuniis acceptis, [&] venditione actionum habita; partem autem donationis titulo videri transferre: sed si voluerit debitum totum [15] pure donare, & per donationem actiones transferre: non occulte, nec per artes clandestinas pecunias suscipere, publice autem simulatam donationem celebrare, sed undique puram, & non dissimulatam facere donationem: hujusmodi enim cessionibus non adversamur. §. 1. Si quis autem occulte aliud quidem agere conatur, & pecunias pro parte accipit, & vendit particulatim actiones, partem autem donare simulat, vel ipsi qui emptionem actionis [partem] subit, vel forsitan alii per [16] suppositam personam, (quia & hoc sæpius perpetratum esse didicimus) hujusmodi machinationem penitus amputamus, ut nihil amplius accipiat, quam ipse vero contractu re ipsa persolvit: sed omne, quod superfluum [17] est, & per figuratam [18] donationem translatum, inutile [19] esse ex utraque [20] parte censemus: & neque ei qui cessit actiones, neque ei qui eas suscipere curavit, aliquid lucri, vel fieri, vel remanere, vel aliquam contra debitorem, vel res ad eum pertinentes esse utrique eorum actionem. §. 2. Sed & si quis donationem quidem omnis debiti facere adsimulaverit, ut videatur esse tota donatio: aliquid [21] autem occulte susceperit: & [in] hoc casu tantummodo exactionem sortiri [ejus] quod datum esse comprobetur, & si hoc a debitore persolvatur, nulla contra eum vel substantiam ejus ex dissimulata donatione oriatur molestia. §. 3. Et justum quidem fuerat hoc remedium debitoribus ab Anastasianis temporibus impertiri, ex quibus etiam lex data est, quam homines astute lacerandam esse existimaverunt. Sed ne videamur in tanta temporum nostrorum benevolentia aliquid acerbius admittere: in futuris [22] post præsentem legem casibus [hæc] observari censemus: ut omne quod contra legem Anastasianam excogitatum est, hoc in posterum nostro perfruatur remedio.

24.

PRæsens [23] constitutio mentionem facit constitutionis Anastasii divæ memoriæ, quæ facta est de cessionibus, quæque vult, ei, qui pecunias dederit, actiones cedi: nihil tamen amplius exigi permitti quam quod re ipsa dederit. Inveniens autem in ea quasdam personas exceptas, præcipit, & in iisdem personis [24] hanc legem observari, neque superioris legis exceptione uti, sed ut emptor pecunias recipiat aut usuras. Quod si donatio simpliciter actionum fiat, lex jubet cessionem donationum causa factam valere, nisi forte circumveniendi animo facta sit.

TIT. XXXVI.
SI SERVUS [25] EXTERO SE EMI MANDAVERIT.

1. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Dionysiæ.

SI servus [26] extero se mandaverit emendum, quamvis [27] nec ex [persona] servi (quia hoc liber mandare non potest) nec ex domini persona (quoniam qui mandat ut a se res comparetur, inutiliter mandat) consistere credebatur actio: tamen optima ratione, quia non id agitur, ut ex ipso mandato, sed propter mandatum ex alio contractu nascatur actio, domino quæri placuit obligationem. Si itaque domino ignorante emi te mandasti, ac te nummos subministrante [28] peculiares soluti sunt, emptori minime liberatio per hujusmodi factum potuit pervenire. Nec tamen si tradita, nec manumissa es: etiam mandati de ancilla, & empti de pretio consequendo contrarias [29] actiones ei exercere concedi placuit. Sane in illius arbitrio relictum est, utrumne mancipium an pretium consequi velit, cum ex peculio, quod ejus fuit, solutio celebrata obligationis vinculo emptorem liberare non potuerit.

TIT. XXXVII.
PRO SOCIO [30].

Si unus pecuniam, alius operam conferat.

1. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Aurelio.

SOcietatem, uno [31] pecuniam conferente, alio operam, posse contrahi magis obtinuit.

De prædio communiter empto.

2. Iidem AA. & CC. Pantonio.

CUm proponas, te prædium, conjuncto dominio cum patrono [32] tuo comparasse, in possessionemque tam te quam ipsum inductum [33], juris ratio efficit, ut dominium fundi ad utrumque pertineat. Sane, quia pretium a te solo numeratum, & solennibus pensitationibus, cessante socio, satisfactum esse dicis: judicio societatis id quod eo nomine præstari oportuerit, consequeris.

De bona fide. De herede.

3. Iidem AA. & CC. Victorino.

CUm in societatis contractibus fides [34] exuberet, conveniatque æquitatis rationibus etiam compendia [35] æqualiter inter socios dividi: Præses provinciæ, si patrem tuum salinarum [36] societatem participasse, & non recepta communis compendii portione rebus humanis exemptum esse perspexerit, commodum societatis, quod deberi juxta fidem veri constiterit, restitui tibi [37] præcipiet.

De causa testati, vel intestati.

4. Iidem AA. & CC. Celeri.

SI societatis jure, vel transactionis stipulatione subdita bonorum omnium æquis partibus inter te, & Faviam divisionem recte fieri placuit: quominus hæc rata serventur, nihil [38] interest, utrum testatus, qui fuerit obligatus, an intestatus, rebus sit humanis exemptus.

De consensu.

5. Iidem AA. & CC. Theodoro.

TAmdiu societas durat, quamdiu [39] consensus partium integer perseverat. Proinde si jam tibi pro socio nata est actio, eam inferre apud eum, cujus super ea re notio est, non prohiberis.

De conditionibus.

6. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

DE societate apud veteres dubitatum [40] est, si sub conditione contrahi potest: puta *Si ille Consul fuerit*, societatem esse contractam? Sed ne simili modo apud posteritatem, sicut apud antiquitatem hujusmodi causa ventiletur: sancimus societatem contrahi posse non solum pure, sed etiam sub [41] conditione [42]: voluntates etenim legitime contrahentium omnimodo conservandæ sunt.

1 Ad interpretationem hujus & seq. leg. vid. omnino Joann. a Sande de actionum cessione *cap.* 11. Ans. 2 Et quasi vorantes. vide *l.* 2. C. *ne liceat potentioribus.* 3 Præparare. vide Cujacium 16. *observ.* 24. 4 Redemptores litium sunt, qui lites alienas sibi cedi faciunt. Res litigiosa vendi non potest. vide Cujacium 8. *obs.* 31. 5 Cessione empti nominis nemo ulterius uti potest, quam ad quantitatem soluti pretii. hoc est, Redemptor, sive is in quem alienæ litis facta cessio est, amplius recipere, quam pro pecuniarum præstitarum, & usurarum competentium quantitate, non potest. *Synopsis Basil. eod. cap.* 83. In Gallia hæc constitutio locum non habet, ubi cessionarius integrum debitum potest petere. Imbertus *in Enchiridio in verb. pecuniaires.* adde Cujac. 10. *obs.* 3. 6 Cessio juris non valet, nisi in instrumento causa cessionis adjiciatur: puta venditionis, *ut hic.* hoc tamen locum habere negat Marsilius, *singulari* 45. quoties debitor, adversus quem jus cedo, præsens est, nec contradicit, ut eo casu non possit simulationis exceptionem objicere adversus hujusmodi cessionem: *atque ita retulisse* Baldum *in l. cum essent.* 33. *in fin. ff. de servit. rustic. prædiorum.* 7 De hujusmodi fraudibus, dixi ad *l.* 5. C. *de legibus, & ad l.* 26. *supr. de usuris.* Venditio præsumitur fraudulenta, si de re litigiosa facta fuerit. hinc colligunt, Non stari confessioni partium causa prohibitionis, & suspicionis manente. vide Molin. *de usur. num.* 34. 8 Nota primam exceptionem regulæ: cujus sensus hic est: Res litigiosa inter coheredes potest dividi. 9 Secunda exceptio ad pignora pertinet, hoc sensu: Res litigiosas pignorari posse & in solutum dari. 10 Tertia exceptio: cujus hæc sententia est: Possessori rei alienæ inferenti æstimationem litis, dominum cedere actionibus suis posse: ut *l.* 63. *ff. de rei vind.* vide Cujac. 16. *obs.* 16. 11 Quarta exceptio, cujus hæc sententia: Res litigiosa donari potest. Tres alias exceptiones enumerat Paponius 1. *Notar.* 2. *c. des ventes fol.* 87. quæ meo judicio in superiores incidunt. 12 *l.* 22. *supr. h. t.* 13 Id ut observetur in Gallia, dixi ad *l.* 22. C. *h. t.* 14 Colorata donatio, non confirmat inutilem venditionem. 15 Res litigiosa in totum donari potest, pro parte vendi non potest: hoc ante Justinianum licuit. 16 Alia persona abuti in fraudem legis non possumus. 17 Utile per inutile non vitiatur. *l.* 8. C. *si certum. l.* 20. *l.* 29. *ff. de usuris.* 18 Figurata donatio, *ut hic.* colorata. *supr. h. t.* 19 In Gallia non est inutile, ut dixi C. *ad l. penult.* addit Paponius 1. *Notar.* 2. *cap. des ventes fol.* 86. *& seq.* hujusmodi cessiones in Gallia in quosvis permitti, dummodo non sint potentiores, quod in nobilibus, scholasticis, officialibus regiis, quibus fori privilegium competit, maxime apparet. 20 Justinianus hoc addidit constitutioni Anastasianæ. Ea enim superfluum justi pretii numerati ex re litigiosa, auferebat emptori, non venditori. 21 Pretii scilicet, aut pecuniæ. 22 Dixi ad *l.* 7. *supr. de legibus.* 23 Hanc constitutionem restituit Cujac. 16. *obs.* 16. 24 Latina interpretatio. 25 *l.* 54. *ff. mandati.* 26 *d. l.* 54. 27 Hoc est, τῇ μὲν ἀκριβείᾳ οὐκ ἔχει ὁ δεσπότης τὴν ἀγωγὴν &c. hoc est, stricta quidem ratione dominus actionem non habet, quoties servus alicui se mandavit emendum a domino, & emancipandum: verum quia propter mandatum alius contractus nascitur, idcirco emptor domino solvens pretium ex servi peculio, ab empti actione non liberatur, quum servus de suo solverit. Sed in arbitrio domini est, utrumne mancipium recipere velit, an pretium petere. *Syn. Basil.* 7. *tit.* 6. *ex lib.* 14. *tit.* 1. *c.* 84. 28 *l.* 7. *infr. de act. empt.* 29 De exceptione ineptæ cumulationis vide Oldendorpium *cap.* 22. *de except.* 30 Dixi *L.* 17. *D.* 2. adde Oldendorp. *class.* 4. *act.* 21. Papon. 15. *Arrest.* 2. *de communauté & societé.* Eundem *Notar.* 2. *cap. de societé.* Pro socio agere hic dicitur, non qui defendit socium, sed qui ex causa societatis in socium agit. 31 §. 2. *vers. nam & ita. Instit. eod. l.* 29. §. 1. *ff. h. t.* 32 Adi Bartolum *hic*: & adde quod emens rem nomine suo & alterius, præsumitur emisse propria pecunia, ideoque qui partem rei consequi vult, tenetur partem pretii reddere, nisi aliud probet. Boer. *decis.* 23. Berojus *q.* 46. *num.* 3. Rom. *cons.* 274. Dec. *cons.* 348. *n.* 4. *& cons.* 442. *n.* 38. Alex. *cons.* 78. *n.* 5. *vol.* 2. *& cons.* 77. *vol.* 6. *& cons.* 134. *vol.* 5. Cravetta *cons.* 129. Mod. 33 Qui prædium simul emunt, quique in illud simul inducuntur, tacitam inter se communionem habent. *l.* 31. *ff. h. t.* Quid si eorum unus pretium numeravit? quid si solus fundi pensitationes præstitit? partem socio condicet. 34 *l.* 78. *in fin. ff. h. t.* 35 *l.* 52. § 4. *in fin. ff. h. t.* 36 *l.* 63. §. 8. *ff. h. t.* 37 Heredi scilicet. Actio pro socio datur etiam heredi, & in heredem. *d.* §. 8. 38 Sensus est: Societatem non desiderare scripturam, aut verborum proprietatem, id est, propriam solemnemque formulam. *l.* 2. *ff. de oblig. & act.* quanquam & res & verba intervenire nihil vetat. 39 §. 4. *Inst. l.* 4. *l.* 63. *in fin. ff. h. t.* 40 Cur de eo dubitabatur? Societati mancipatio inest, ut & emptioni mancipatio, id est, imaginaria venditio. Ulp. 19. §. 2. nec recipiebat conditionem. vide quæ dixi ad *l.* 77. *ff. de reg. jur.* Hodie imaginaria venditio sublata. *l.* 54. *ff. de obl. & act.* & consequenter placet societatem sub conditione contrahi, *ut hic.* ut & emptionem. §. 4. *Inst. de empt.* & locationem. *l.* 20. *ff. locati*: & transactionem. *l.* 9. *supr. de transact.* 41 *l.* 1. *ff. h. t.* 42 Sub conditione societas potest contrahi, *ut hic.* ut ex tempore & ad tempus. 3. Harmen. 10. §. 1. *l.* 1. *ff. h. t. Synops. Basil.* 10. *tit.* 1. *cap.* 10.

De

De curatore furiosi.

7. Idem A. Joanni P. P.

SAncimus, veterum dubitatione semota, licentiam habere furiosi curatorem [1] dissolvere, [si maluerit,] societatem furiosi, & sociis licere ei renunciare [2]. Et quemadmodum in omnibus contractibus aliis legitimam auctoritatem ei dedimus, ita & in hac parte eum permittimus competenter commodis furiosi providere. Dat. CP. post Consulat. LAMPAD. & OREST. 531.

TIT. XXXVIII.
DE CONTRAHENDA EMPTIONE [3], ET VENDITIONE.

De loco.

1. Impp. VALER. & GALLIEN. AA. Paulo.

VEnditiones, etsi in alio [4] loco [5], quam [in] quo possessiones constitutæ sunt, [fiant,] non ideo irritæ esse creduntur.

De consensu, & de furiosis.

2. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Avito.

EMptionem, & venditionem consensum [6] desiderare; nec furiosi ullum [7] esse consensum manifestum est. Intermissionis [8] autem tempore furiosos majores vigintiquinque annis venditiones [9], & alios [10] quoslibet contractus [11] posse facere non ambigitur.

De simulatione.

3. Iidem AA. Valeriæ.

SI donationis [12] causa, venditionis simulatus contractus est: emptio [in [13]] sui deficit substantia [14]. Sane si in possessionem rei, sub specie venditionis, causa donationis, *Ut te aleret*, induxisti: sicut perfecta donatio facile rescindi non potest; ita legi [15], quam tuis rebus donans dixisti, parere convenit.

De emptione rei propriæ, vel sibi donatæ.

4. Iidem AA. Luciano.

CUm res tibi donatas ab herede donatricis [tibi] distractas [esse] proponas, intelligere debueras duplicari tibi titulum possessionis non [16] potuisse, sed ex donatione & traditione dominum [17] factum [te] frustra emisse: cum rei propriæ [18] emptio non possit consistere. At tunc demum tibi profuit [19], si ex donatione te non fuisse dominum demonstretur [20]. † Sane quoniam *omnia* [21] *bona* tibi ab ea donata & tradita dicis: ad hoc & a filio ficta venditio rerum maternarum afferre perfecta etiam donatione [22] poterit defensionem, ne vel exemplo [23] inofficiosi testamenti possit hæc avocare.

De tutore, & ejus uxore.

5. Iidem AA. Gratiæ.

CUm ipse tutor nihil ex bonis pupilli, quæ distrahi possunt, comparare palam, & bona fide [24] prohibetur: multo [25] magis uxor ejus hoc facere potest.

Si emptrix venditori nupserit.

6. Iidem AA. Lucretio.

SI Gaudentius in matrem tuam titulo venditionis [26], sine quadam fraude dominium mancipii transtulit: non [27] idcirco, quod postea inter eos matrimonium, & divortium secutum dicitur, juri ejus quicquam derogatum est: quod vindicare, te matri tuæ successisse probans, minime prohiberis.

De simulatione.

7. Iidem AA. Pisoni.

SI ancillam ex emptione sibi quæsitam, mater tua donatione a secundo [28] marito postea [29] se simulavit accepisse: tituli falsi [30] figmentum, [donationis] dominium ei duplicare, vel auferre non potuit.

Si pretium solutum non sit.

8. Iidem AA. Diogeni.

SI non donationis [31] causa, sed vere vineas distraxisti, nec pretium numeratum est: actio tibi pretii [32], non eorum, quæ dedisti, repetitio [33] competit.

De pretio.

9. Iidem AA. Severo.

EMpti [34] fides, ac venditi, sine quantitate [35] nulla est. Placito [36] autem pretio, non [37] numerato, sed solum tradita possessione, istiusmodi contractus non habetur irritus: nec idcirco is, qui comparavit, minus recte possidet, quod soluta [38] summa, quam dari convenerat, negatur. Sed [&] si donationis [39] gratia prædii factam venditionem traditio sequatur: actione pretii nulla competente, perficitur [40] donatio.

De emptione simulata rei propriæ.

10. Iidem AA. Georgio.

SI mater tua velut ex patris [tui] bonis prædium suum comparavit: cum rei [41] propriæ [42] non consistat emptio, & hanc simulatam proponas, hujusmodi placitum mutare substantiam [43] veritatis, & ei nocere non potuit.

De invito.

11. Iidem AA. Paterio.

INvitum comparare, vel distrahere [44] postulantis desiderium, justam causam non continet [45].

De fidejussore, de instrumento, de petitione pretii, de pænitentia.

12. Iidem AA. Paterno.

NOn idcirco minus emptio perfecta est, quod emptor fidejussorem [46] non accepit, vel instrumentum testationis vacuæ possessionis amissum est: nam secundum consensum auctoris in possessionem ingressus, recte possidet: pretium sane, si eo nomine satisfactum [47] non probetur, peti potest: nec enim, licet [48] in continenti facta, pœnitentiæ [49] contestatio consensu finita rescindit.

De conditione collata in arbitrium contrahentis.

13. Iidem AA. Juliano.

IN vendentis [50], vel ementis voluntatem collata conditione comparandi, quia non [51] astringit necessitate contrahentes, obligatio nulla est [52]: Idcirco dominus invitus [53] ex hujusmodi conventione rem propriam, vel quilibet alius distrahere non compellitur.

An cuivis personæ vendi possit.

14. Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. Fabiano, P. P. Illyrici & Italiæ.

1 Adde *l.* 65. §. 7. *ff. h. t.* 2 Ἀπαγόρευσις πολλάκις παρὰ τῷ νόμῳ καλεῖται ἡ τῆς κοινωνίας διάλυσις. Renunciatio sæpius in jure dicitur societatis dissolutio. 3. Harm. 10. §. 16. 3 Vide *L.* 18. *D.* 1. *&* 3. *C. Theod.* 3. Oldendorp. *class.* 4. *act.* 1. 2. 3. 4 *l.* 15. C. *de præscript. longi temporis.* ut & donatio. *l.* 27. *in fin. l.* 30. *in pr.* C. *de donat.* Huc res redit, inter absentes contrahi posse venditionem. *l. ult.* C. *si quis alteri vel sibi.* non est idem in oblatione rei furtivæ a fure facienda: fur enim non liberatur, nisi rem præsentem offerat. *l. fin. ff. de condict. furt.* etiamsi absentis gratia possit fieri novatio. *l.* 17. *ff. de condict. furt.* 5 Vide Baldum *hic*, Bartolum *ad l. cunctos populos.* C. *de summa Trinit.* & Tiraquellum *in tract. de utroque retractu tit.* 1. §. 1. *gloss.* 2. *num.* 46. *cum seq.* Mod. 6 *l.* 1. §. 2. *l.* 9. *ff. h. t.* 7 Proprie sumptum. *l.* 5. *l.* 40. *ff. de reg. jur.* tacite tamen consentire dicitur. *l.* 2. §. 2. *in fin. ff. soluto*: de furioso dixi plenius ad *l.* 13. §. 1. *ff. de officio præsid.* 8 Intermissio furiosi, inumbrata ejus quies. 9 *l.* 7. §. 1. *ff. de Publiciana.* 10 Verbi gratia, matrimonium. *l.* 16. *in fin. ff. de ritu nupt.* testamentum. *l.* 17. *ff. qui testam.* 11 Et testamenta. *l.* 9. *infr. qui testam.* 12 Donationis causa vel gratia emptio, *hic. & l.* 9. *in fin.* C. perficitur, quoties re ipsa donandi animus est, venditionis tamen color & nomen quæritur: quoties, inquam, id videri volumus vendidisse aut emisse, quod donamus ipsi, vel donatione ab aliis accipimus. *l.* 55. *ff. h. t. l.* 3. C. *plus valere quod agitur quam quod simulate concipitur. l. ab Anastasio* 23. *supr. mandati.* 13 Ἀνυπόστατος ἄκυρός ἐστιν, irrita est. *Syn. Basil.* 19. *tit.* 5. *cap.* 12. 3. Harm. 3. §. 36. hoc sensu: Donationis causa facta venditio, irrita est, si quis autem fundum ea lege vendidit, ut pretii loco emptor alimenta sibi præberet, recte cogit eum pactis conventis stare. *Synops. Basil.* 19. *tit.* 5. *cap.* 12. idem dicendum, si remisisti pretium, vel rem minoris vendidisti. *l.* 9. *infr. h. t.* 14 *l.* 36. *ff. h. t.* valebitne donatio? valebit. *l.* 9. *in fin. infr. h. t.* & ita, si non valet quod ago, ut ago, valet ut valere potest. Non valet ut venditio, valet ut donatio: inspicitur voluntas contrahentium [illegible]

[illegible] tium agere. *Schol. Syn. ibi.* vide *l.* 3. *supr. h. t.* adde *l.* 9. *in fin.* C. *h. t.* 32 *l.* 12. *in fin. supr. de rei vind. l.* 14. *infr. de rescind. vend.* 33 Retentio tamen potest competere. *l.* 19. *ff. h. t.* 34 Ἡ τῆς ἀγορασίας πίστις. *Synops. h. t. cap.* 16. Harm. *eod.* §. 39. 35 Id est, sine pretio. *l.* 2. §. 1. *ff. h. t. Inst. eod. in fin. princ.* Recte notat Cujacius 8. *ad Afric. fol.* 192. ex Galeno 11. *de differentiis puls.* Nummum esse σύμβολον ὠνῆς καὶ πράσεως. & ex Platone 13. *de repub.* σύμβολον τῆς ἀλλαγῆς. Non idem in locatione, quæ certa ponderatione aut modiatione fieri potest. Plin. 9. *epist. non nummo, sed partibus locavi.* 36 Venditor emptori rei possessionem tradidit; de pretio inter contrahentes convenit; pretium venditori emptor non numeravit: potestne emptor irritam habere venditionem, invito adversario, eoque invito ab emptione discedere? Imo potestne creditor ejus rem ab emptore avocare, quasi nondum plene perfecta venditione? non potest. *hac l. in princ.* Quin emptor, malæ fidei possessor eo casu non videtur, etiamsi pretium non solvit. *vers. nec idcirco.* Quid si donationis gratia seu donandi animo speciem vendidisti, & rem tradidisti? qui ita tradidit, ad pretium, quasi venditor experiri non potest; cum re ipsa ab initio non vendiderit, sed donaverit. adde *Synops. h. t. d. cap.* 6. Harmen. *d.* §. 39. 37 Nec numerato. puto commodius ita legi. 38 Solutio pretii non facit venditionem, sed consensus, potest enim fides haberi de pretio. *l.* 19. *ff. h. t.* adde *l.* 8. *ff. de pericul. & commod.* 39 Dixi ad *l.* 3. *supr. h. t.* 40 Valet. *l. ult. ff. pro donato. l.* 21. *in fin.* C. *de transact.* 41 Nemo rem propriam emere potest: adeo ut, quamvis εἰκονικῶς, id est, imaginarie videatur emere, nullum tamen præjudicium patiatur. *Synops. h. t. d. c.* 16. 42 Dixi ad *l.* 4. *supr. h. t.* 43 *l.* 2. *supr. plus valere.* 44 Sensus est, ne rescripto quidem Principis posse impetrari, ut quis invitus cogatur rem emere vel vendere. facit *l.* 13. *in fin. l.* 14. *infr. h. t.* ideo coacta venditio rescindi solet. vide *l.* 1. *infr. de rescind. vendit.* potest tamen quis testamento damnari vendere. *l.* 66. *ff. de leg.* 1. vel ad id ratione communionis cogi. *l.* 13. §. 17. *ff. de act. empt.* vel ut fami publicæ consulatur [illegible]

Dudum

DUdum [1] proximis consortibusque [2] concessum [3] erat, ut extraneos [4] ab emptione [5] removerent, neque homines suo arbitratu vendenda distraherent: sed quia gravis hæc videtur injuria, quæ inani honestatis colore velatur, ut homines de rebus suis facere aliquid cogantur inviti [6]: superiore lege cassata, Unusquisque suo arbitratu quærere, vel probare possit emptorem: [nisi [7] lex [8] specialiter quasdam [9] personas [10] hoc facere prohibuerit.] Dat. 6. Kal. Junii, *Vincentiæ*, TATIANO & SYMMACHO CONSS. 391.

De quantitate pretii collata in arbitrium, vel declarationem tertii.

15. Imp. JUSTINIAN. A. Juliano P. P.

SUper rebus venundandis [11], si quis rem ita comparaverit, *Ut res vendita esset, quanti* [12] *Titius* [13] *æstimaverit*, magna dubitatio exorta est multis antiquæ prudentiæ cultoribus [14]: quam decidentes sancimus [15], cum hujusmodi conventio super venditione procedat, *quanti ille æstimaverit*, sub hac conditione stare venditionem, ut, si quidem ipse qui nominatus est, pretium definierit, omnimodo secundum ejus æstimationem, & pretia persolvi, & venditionem ad effectum pervenire, sive in scriptis [16], sive sine [17] scriptis contractus celebretur: scilicet si hujusmodi pactum, cum [in] scriptis fuerit redactum, secundum nostræ [18] legis definitionem per omnia completum [19], & absolutum sit: Sin autem, vel ipse noluerit [20], vel non potuerit pretium definire: tunc [21] pro nihilo esse venditionem, quasi nullo pretio statuto: nulla conjectura (imo magis divinatione) in posterum servanda, utrum in personam certam, an in boni viri arbitrium respicientes, contrahentes ad hæc pacta venerint: quia hoc penitus impossibile esse credentes, per hujusmodi sanctionem expellimus. Quod etiam in hujusmodi locatione [22] locum habere censemus.

TIT. XXXIX.
DE [23] HEREDITATE [24], VEL ACTIONE VENDITA.

De hereditate.

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. Geminio.

ÆS alienum, hereditate nomine fisci vendita, ad onus emptoris [25] bonorum pertinere, nec [26] fiscum creditoribus hereditariis respondere, certum & absolutum est.

Venditor hereditatis debet conveniri a creditoribus hereditariis, non autem emptor, etiamsi fuit actum inter ipsum & venditorem, ut deberet illis solvere, vel satisfacere. Paul. de Castr.

2. Imp. ANTONINUS A. Floriano.

RAtio juris [27] postulat, ut creditoribus hereditariis & legatariis seu fideicommissariis te convenire volentibus, tu respondeas: & cum eo cui hereditatem venundedisti, tu experiaris suo [28] ordine. Nam *ut satis tibi detur*, sero [29] desideras: quoniam eo tempore, quo venundabatur hereditas, hoc non est comprehensum. Quamvis enim ea lege emerit: *Ut creditoribus hereditariis satisfaciat*: excipere tamen actiones hereditarias invitus cogi non potest [30].

De actione.

3. Imp. ALEXANDER A. Timotheo.

NOminis [31] venditio, etiam ignorante [32], vel invito eo, adversus quem actiones mandantur, contrahi solet. PP. 5. Id. Febr. MAXIMO II. & ÆLIANO CONSS. 224.

De hereditate.

4. Idem A. Diogeni.

QUi nondum certus de quantitate hereditatis, persuadente [33] emptore, quasi exiguam quantitatem eam vendidit: bonæ fidei judicio conveniri ut res tradat, vel actiones mandet, non compellitur: [nam] suo quoque jure eorum persecutionem habet.

Emptor hereditatis mandatis actionibus habet directas, quas concipit in personam mandantis. Bald.

5. Idem A. Onesimo.

EMptor hereditatis, actionibus mandatis, eo jure [34] uti debet, quo is, cujus persona fungitur, quamvis utiles etiam adversus debitores hereditarios actiones emptori tribui placuit.

Posterior in titulo, sed prior in possessione, priori in dominio præfertur. Bald.

6. Idem A. Pomponio.

QUi tibi hereditatem [35] vendidit, antequam [36] res hereditarias traderet, dominus earum perseveravit, & ideo vendendo [37] eas aliis, dominium transferre potuit. Sed quoniam contractus fidem fregit, ex empto actione conventus, quanti [38] tua interest, præstare cogetur.

De actione.

7. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Manassæ.

POstquam eo decursum est, ut cautiones [39] quoque debitorum pignori dentur: ordinarium visum est, post nominis venditionem utiles [40] emptori (sicut responsum est) vel ipsi creditori postulanti dandas actiones.

Qui emit nomen, non propterea efficitur dominus rei debitæ: sed agit ad illam actione personali. Bald.

8. Iidem AA. & CC. Juliano.

EX nominis emptione dominium rerum obligatarum ad emptorem non transit, sed vel in rem suam procuratore facto vel utilis [41], secundum ea quæ pridem constituta sunt, exemplo creditoris persecutio tribuitur.

Sicut potest vendi actio in personam, ita actio in rem. Bald.

9. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

CErti & indubitati juris est, ad similitudinem ejus qui personalem redemerit actionem, & utiliter eam movere suo nomine conceditur, etiam eum qui in rem actionem comparaverit, eadem uti posse facultate. Cum enim *actionis* [42] nomen generale sit omnium, sive in rem sive in personam actionum, & apud omnes veteris juris conditores hoc nomen in omnibus pateat: nihil est tale, quod differentiam in hujusmodi utilibus actionibus possit introducere.

TIT. XL.
QUÆ RES VENIRE [43] NON POSSUNT: ET QUI [44] VENDERE VEL EMERE VETANTUR.

De purpura.

1. Imppp. GRATIANUS, VALENTINIANUS & THEODOSIUS AAA. Fausto Comiti sacrarum largitionum.

FUcandæ [45] atque distrahendæ [46] purpuræ, vel [47] in serico, vel in lana, quæ blatta [48] vel oxyblatta [49] atque hyacinthina [50] dicitur, facultatem nullus possit habere privatus. Sin autem aliquis supradicti muricis [1] vellus vendiderit, fortunarum [2] suarum & capitis sciat se subiturum esse discrimen.

De Serico.

2. Iidem AAA. Toriobando Duci Mesopotamiæ.

COmparandi serici [3] a Barbaris facultatem omnibus (sicut jam præceptum est), præter Comitem commerciorum [4], etiamnum jubemus auferri.

De Frumento publici Canonis.

3. Impp. ARCAD. & HONOR. AA. ad Senatum & Populum.

QUia nonnumquam in diversis [5] littoribus distrahi publici canonis [6] frumenta dicuntur, vendentes & ementes sciant capitali pœnæ [se] esse subdendos, & in publicam fraudem commercia contracta damnari.

De frumento exercitui misso.

4. Impp. HONORIUS & THEODOSIUS AA. Fausto P.P.

NE frumentum quod devotissimo exercitui mittitur, in prædam lucrumque vertatur, hac sanctione decernimus; ut quicunque hoc fuerint forte mercati, honestiores quidem stylum proscriptionis, [& omnium bonorum amissionem] incurrant: inferiores autem vilioresque personæ capitali [7] supplicio subjaceant.

TIT. XLI.
QUÆ RES EXPORTARI [8] NON DEBEANT.

1. Impp. VALENS & GRAT. ad Theodorum Magistrum militum.

AD [9] Barbaricum transferendi vini, olei, & liquaminis [10] nullam quisquam habeat facultatem: nec gustus [11] quidem causa, aut [12] usus commerciorum.

Non licet vendere arma hostibus pop. Rom. nec eorum legatis. Sal.

2. Imp. MARCIANUS A. Aulo P. P.

NEmo alienigenis Barbaris [13] cujuscunque gentis ad hanc urbem sacratissimam [14] sub legationis specie, vel sub quocunque alio colore venientibus, aut in diversis aliis civitatibus vel locis, loricas [15], scuta, & arcus, sagittas, & spathas, & gladios, vel alterius cujuscunque generis arma [16] audeat venundare: Nulla prorsus iisdem tela, nihil penitus ferri vel facti jam, vel adhuc infecti, ab aliquo distrahatur. Perniciosum namque Romano imperio, & proditioni proximum est, Barbaros, quos indigere convenit, telis eos, ut validiores reddantur, instruere. Si quis autem aliquod armorum genus quarumcumque nationum Barbaris alienigenis contra pietatis nostræ interdicta ubicunque vendiderit: bona [17] ejus universa protinus fisco addici, ipsum quoque capitalem pœnam subire decernimus.

TIT. XLII.
DE EUNUCHIS [18].

Tanquam homicida punitur ille, qui castrat aliquem. Bald.

1. Imp. CONSTANTINUS A. Aurelio Duci Mesopotamiæ.

SI quis post hanc sanctionem in Orbe Romano eunuchos fecerit, capite [19] puniatur: mancipio tali, nec non etiam loco, ubi hoc commissum fuerit, domino sciente & dissimulante, confiscando [20].

2. Imp. LEO A. Viviano P. P.

ROmanæ [21] gentis homines, sive in [22] Barbaro, sive in Romano solo eunuchos factos nullatenus quolibet modo ad dominium cujusquam transferri jubemus: pœna gravissima statuenda adversus eos qui hoc perpetrare ausi fuerint: tabellione [23] videlicet, qui hujusmodi emptionis sive cujuslibet alterius alienationis instrumenta conscripserit, & eo [24], qui octavam vel aliquid vectigalis causa pro his susceperit, eidem pœnæ subjiciendo. † Barbaræ autem gentis eunuchos extra loca nostro imperio subjecta factos, cunctis negotiatoribus [25], vel quibuscunque aliis emendi in commerciis, & vendendi, ubi voluerint, tribuimus facultatem.

TIT. XLIII.
DE [26] PATRIBUS, QUI FILIOS SUOS DISTRAXERUNT.

Parentes non possunt liberos alienare quoquo titulo, etiam donationis vel pignoris.

1. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. Papinianæ.

LIberos [27] a parentibus neque venditionis [28], neque donationis titulo, neque pignoris [29] jure, aut alio [30] quolibet modo, nec sub prætextu [31] ignorantiæ accipientis in alium transferri posse, manifestissimi juris est.

Propter nimiam paupertatem egestatemque pater vendere potest & pignorare filium seu filiam.

2. Imp. CONST. A. Provincialibus salutem.

SI [32] quis propter nimiam paupertatem egestatemque victus [33] causa, filium filiamve sanguinolentos [34] vendiderit [35], venditione in [36] hoc tantummodo casu valente, emptor obtinendi ejus servitii habeat facultatem: Liceat autem ipsi qui vendidit, vel qui alienatus est, aut cuilibet alii ad ingenuitatem eum propriam repetere: modo [37] si aut pretium offerat, quod potest valere, aut mancipium pro ejusmodi præstet.

TIT. XLIV.
DE RESCINDENDA [38] VENDITIONE.

De vi extorta.

1. Imp. ALEXAND. A. Maronæ.

SI [39] pater tuus per vim [40] coactus domum vendidit: ratum non habebitur, quod non bona fide gestum est: malæ fidei [41] enim emptio irrita est. Aditus itaque nomine tuo Præses provinciæ auctoritatem suam interponet: maxime cum paratum te proponas id, quod pretii nomine illatum est, emptori refundere.